

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Uw brief van

Ons kenmerk
wo/bs/2002/34431

Contactpersoon

Zoetermeer
6 november 2002

Onderwerp
Lijst van vragen

Doorkiesnummer

Hierbij zend ik u de antwoorden op de schriftelijke vragen van de Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over mijn brief van 24 juni 2002 inzake examencommissies in het hoger onderwijs en de naleving van voorschriften.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschappen,

(dr. Annette D.S.M. Nijs MBA)

Antwoorden op de schriftelijke vragen van de Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, d.d. 24 juni 2002 inzake examencommissies in het hoger onderwijs en de naleving van voorschriften.

1.

De inspectie concludeerde in haar onderzoek, op basis van een steekproef, van februari 2002 bij een aantal examencommissies:

1. bijna de helft van de examencommissies legt geen formele verantwoording af;
2. tweederde van de onderzochte commissies is niet conform de wet uitsluitend uit docenten is samengesteld.

Het eerste onderzoek van de drie onderzoeken die aangekondigd zijn in mijn beleidsreactie van 27 februari jl. is aan de Tweede Kamer gezonden. Uit dat onderzoek dat bij alle instellingen van hoger onderwijs plaatsvond en dat zich uitstrekte over 2554 opleidingen, blijkt:

1. 83,9% van de opleidingen heeft één of meer examencommissies. Bij de overige 16,1 % opleidingen was dat niet het geval.

Formele verantwoording in de vorm van verslaglegging vindt bij 60% van de examencommissies plaats.

2. 16.2% van de leden van examencommissies vervullen geen docerende taak en 8,1% is niet verbonden aan de opleiding.

De uitkomst van dit integrale onderzoek rechtvaardigt de conclusie dat de voorschriften met betrekking tot het functioneren van examencommissies grotendeels worden nageleefd. Tegen deze achtergrond besteedt de inspectie in de komende tijd aandacht aan de thema's: het voorkomen van slapende opleidingen in het HBO, het bestaan van opleidingen mét studenten, maar zonder examencommissies, het percentage leden van examencommissies zonder docerende taak en de geringe mate waarin in het WO verslag wordt uitgebracht van het werk van de examencommissies. De inspectie neemt daarover contact op met de instellingen. Daarnaast loopt het onderzoek naar het beleid van de instellingen met betrekking tot de kwaliteitsborging van examens (2e onderzoek). En dit najaar volgt ten slotte het verdiepend onderzoek van de inspectie naar het instellingsbeleid ten aanzien van toetsing en examens (onderzoek 3).

Ten aanzien van opleidingen zonder examencommissie het volgende. De inspectie heeft mij afgelopen week informeel op de hoogte gesteld van haar positieve bevinding: er zijn geen opleidingen met studenten zonder examencommissie. De eerdere conclusie dat sprake was van opleidingen met studenten maar zonder examencommissie berustte op administratief 'nailen' (bij samenvoeging van opleidingen) of vergissingen in de administratie van de instellingen.

2.

In het strategisch akkoord is aangegeven dat gestreefd wordt naar verdere deregulering. Verminderen van voorschriften kan onder de voorwaarde dat zeker gesteld is dat het hoger onderwijs kwalitatief aan de maat is en blijft en - voor zover het bekostigd wordt - de middelen doelmatig besteed worden. Vanuit die uitgangspunten kan herbezinning plaatsvinden op allerlei voorschriften. De voorschriften omtrent de examencommissie hebben in eerste instantie tot doel dat zeker is gesteld dat het eindniveau van de opleiding kwalitatief aan de maat is, ofwel dat degenen die afstuderen voldoende niveau hebben. Ook bij verdere deregulering van voorschriften zal zeker gesteld moeten blijven dat dat

niveau voldoende is en in dat licht zullen de voorschriften omtrent examencommissies worden gezien.

Juist bij verdere deregulering zal verantwoordingsplicht van de instellingen goed moeten zijn vormgegeven. Een onderzoek als onderhavige is te beschouwen als een vorm waarin aan controle inhoud kan worden gegeven.

3.

'Slapende opleidingen' is geen formele term. Met die aanduiding wordt bedoeld op opleidingen waar geen studenten staan ingeschreven. Deze term verdraagt zich dan ook niet met het bij die opleiding ingeschreven staan van studenten. Op het moment dat er bij een 'slapende' opleiding één student is ingeschreven, is de opleiding niet langer 'slapend'. In de notitie meldt de Inspectie dat er slapende opleidingen zijn, waar studenten staan ingeschreven. Hierbij lijkt de Inspectie zich te hebben aangesloten bij terminologie van de instellingen, zoals die uit de verzamelde gegevens naar voren kwam. In de genoemde brief wordt (op de pagina naar aanleiding waarvan de vraag is gesteld) een reeks van thema's genoemd waaraan de Inspectie in de komende tijd aandacht zal besteden (zoals gememoreerd in het antwoord op vraag 1). Eén van de thema's is het voorkomen van slapende opleidingen, een ander thema betreft opleidingen mét studenten (dus niet-slapende opleidingen) maar zonder examencommissies.

4. en 5:

Zie hiertoe het antwoord gegeven naar aanleiding van vraag 3.

6.

Bij personeel dat met het verzorgen van onderwijs in de opleiding of opleidingen is belast, kan – behalve aan docenten – ook gedacht worden aan de opleidingsdirecteur en personeel dat (onder meer) belast is met curriculumontwikkeling (onderwijsvernieuwers). Voor het optimaal functioneren van de examencommissie en de examenprocedure ligt het voor de hand als functionarissen die het meest direct betrokken zijn bij het onderwijsproces, de docenten, zitting hebben in de commissie. Maar juist gezien de taak van deze commissie kan het zinvol zijn als ook andersoortige functionarissen daarin zitting hebben. De inspectie schrijft over de examencommissie: "Deze benoemt examinatoren, ontwerpt procedures voor de goede gang van zaken, stelt richtlijnen en aanwijzingen op, treft maatregelen wanneer daartoe aanleiding is en laat zich informeren over het verloop van de examinering." Niet valt in te zien waarom juist de hiervoor genoemde managementachtige taken aan het docerend personeel zouden moeten worden voorbehouden. De wet heeft op dit punt geen zogenaamde incompatibiliteiten gedefinieerd.

De feitelijke invulling, alsmede het voorzitterschap, van de examencommissie kan per (groep van) opleiding verschillend zijn, afhankelijk van de vraag wat de instelling in dat verband de meest zinvolle samenstelling vindt.

7.

Verantwoording van de examencommissie over haar functioneren is van belang, maar de vorm waarin dit gebeurt is aan de instelling.

Een samenstel aan wettelijke bepalingen is in dit verband van belang. Het instellingsbestuur (in het wetenschappelijk onderwijs: de decaan) stelt de examencommissie in en benoemt de leden. In de onderwijs- en examenregeling (oer) moet een aantal voorschriften zijn opgenomen ten aanzien van – zoals de naam al zegt – de examens. Het instellingsbestuur stelt de onderwijs- en examenregeling vast. In het wetenschappelijk onderwijs wordt dit vastgesteld door de decaan, die tevens tot taak heeft de oer regelmatig te beoordelen en toezicht te houden op de uitvoering van de oer. De

decaan legt verantwoording af aan het instellingsbestuur. Verder hebben de opleidingscommissies in het wo en hbo onder meer tot taak advies uit te brengen over de oer en beoordelen zij jaarlijks de wijze van uitvoeren van de oer. Daarenboven heeft het College van Bestuur in het wetenschappelijk onderwijs expliciet de bevoegdheid om in bepaalde gevallen de besluiten van examencommissies te vernietigen. En ten slotte is de instelling verantwoording verschuldigd aan de minister en verstrekt de door de minister gevraagde inlichtingen.

Dit samenstel aan regels levert als totaalbeeld op dat de examencommissie niet in het 'luchtledige' opereert. Instellen en benoemen, advies, beoordeling, toezicht, verantwoordings- en inlichtingenplicht: aan deze taken kan niet worden voldaan als de examencommissie geheel afgescheiden van overige organen opereert. Binnen de instellingen zal de samenhang en zullen de (verantwoordings)lijnen op enigerlei wijze gestructureerd zijn. Het staat derhalve buiten kijf dat verantwoording van de examencommissie over haar functioneren op zijn plaats is. Maar er is – gezien bovengenoemde voorschriften - geen noodzaak tot het voorschrijven van een verslag, als enige mogelijke vorm waarin verantwoording moet plaatsvinden, noch van het voorschrijven van een andere verantwoordingsvorm.

8

Enkele elementen van dit (eerste) onderzoek zullen nader onderzocht moeten worden omdat er reden is om te veronderstellen dat de resultaten van het onderzoek op die punten validering behoeven. Dit betreft de drie elementen zoals in de brief aangegeven. Omwille van de voortgang van de onderzoeken en het zo snel mogelijk informeren van uw kamer over de resultaten van het totale onderzoek, is niet gewacht met publiceren totdat aanvullend onderzoek had plaatsgevonden. De onderzoekopzet van de overige onderzoeken laat immers toe dat het verifiëren van de resultaten dan wel het inzicht verkrijgen in het beleid en de motieven ten aanzien van deze elementen in dat kader worden meegenomen.

Met de resultaten van deze drie elementen zal op dezelfde wijze worden omgegaan als met de overige resultaten. Ik zal wanneer de onderzoeken zijn afgerond bezien of de resultaten mij nopen tot verdere actie. Ten aanzien van opleidingen met studenten zonder examencommissies heb ik reeds in antwoord 1 aangegeven dat ik inmiddels van de inspectie heb vernomen dat deze niet vóórkomen.

9.

In februari 2002 publiceerde de inspectie een onderzoek waarin aanwijzingen gevonden waren dat er opleidingen zijn die geen examencommissies hebben en dat niet alle examencommissies zijn samengesteld volgens de wettelijke bepalingen. Het onderhavige onderzoek was, in lijn met een aanbeveling van de inspectie, een snelle inventarisatie bij alle opleidingen naar naleving van de wettelijke voorschriften. De examencommissie wordt ingesteld ten behoeve van het afnemen van examens en ten behoeve van de organisatie en de coördinatie van de tentamens. De examencommissie stelt regels vast met betrekking tot de goede gang van zaken tijdens de tentamens en met betrekking tot de in dat verband te nemen maatregelen. Preciese uitwerking kan van instelling tot instelling verschillen.

Samen met de nog op te leveren onderzoeken van de inspectie zal een breed beeld ontstaan van kwaliteitsborging van examens.

10

In het algemeen werden de vragen adequaat beantwoord. Waar twijfel bestond en toetsing van de antwoorden op validiteit in de korte tijd die beschikbaar was, niet mogelijk was, toetst de inspectie alsnog de gegevens.

11.

Het CROHO wordt eenmaal per jaar bekendgemaakt en bevat de opleidingen die verzorgd worden in het studiejaar dat start in het navolgende kalenderjaar. Zo hebben de veranderingen als gevolg van de herordeningsoperatie in het wo hun neerslag gevonden in het CROHO. Als er tussen instellingen nadere afspraken zijn over afstemming van opleidingen leidt dit niet per definitie tot aanpassing van het CROHO.

De Informatie Beheer Groep kan trouwens alleen een aanpassing doorvoeren indien dit geschiedt op verzoek van de instelling (of in bijzondere gevallen de minister). Overigens vinden dergelijke aanpassingen veelal wel plaats, omdat de instelling niet altijd gebaat is bij het in stand houden van een 'slapende' opleiding. Immers, instandhouden verplicht de instelling – althans voor zover het gaat om bekostigde instellingen – een student die zich aanmeldt voor deze opleiding, ook feitelijk in te schrijven, en dus de opleiding te verzorgen. Ten aanzien van opleidingen in afbouw het volgende. Deze opleidingen dienen formeel nog een aantal jaren verzorgd worden – ter bescherming van de rechten van de zittende student. Feitelijk kunnen er echter al (ruim) voor de formele einddatum geen zittende studenten meer zijn omdat deze zijn afgestudeerd danwel overgestapt naar een andere opleiding (veelal de 'geherordende' opleiding).

De administratieve veranderingen zullen met name betrekking hebben gehad op het opschonen van het bestand wat betreft slapende opleidingen en mogelijk wat betreft opleidingen-in-afbouw die feitelijk al afgebouwd zijn.

Door de reguliere accreditatieprocedure waar elke opleiding in de toekomst mee te maken krijgt, komt er een rem op het het langdurig opgenomen zijn van slapende opleidingen in het CROHO. Indien er immers geen accreditatie wordt verkregen, vervalt de registratie.

12

De resultaten zijn gerangschikt naar type instelling en op grond van de verschillende resultaten is onderscheid gemaakt naar aard van opleiding wo-hbo en bekostigd of aangewezen.

13

Uitgangspunt volgens de wet is dat het instellingsbestuur voor elke door de instelling aangeboden opleiding of voor groepen van opleidingen een examencommissie instelt. Het inspectie onderzoek laat zien dat bij een beperkt aantal opleidingen sprake is van meer examencommissies per opleiding. Hierbij gaat het om een aparte commissie voor voltijd, deeltijd en duaal, voor commissies per locatie of voor commissies voor propedeuse en hoofdvak.

De instelling kan om pragmatische redenen kiezen voor – in de praktijk – verschillende commissies, maar formeel is er sprake van één commissie.

14.

Zie hiertoe het antwoord op vraag 3.

15.

Uit het inspectierapport bleek dat bij een zeer grote meerderheid van de opleidingen er een examencommissie is. Bij het grootste deel van opleidingen waar geen examencommissie bestond, is er sprake van een slapende opleiding. Een ander groot contingent betrof opleidingen die waren afgebouwd en geen studenten (meer) bevatten. Zeker als deze opleidingen niet in het totaal van opleidingen-zonder-examencommissie worden meegenomen – de kwaliteitsborging van het niveau van het onderwijs wordt immers geen geweld aan gedaan – resteert er nog een zeer beperkt aantal opleidingen

waarvoor geldt dat er geen examencommissie is ingesteld. Hoewel dit buiten twijfel onwenselijk is, rechtvaardigt het wel de stelling dat de wettelijke voorschriften grotendeels worden nageleefd.

Inmiddels is gebleken dat alle opleidingen met studenten over een examencommissie beschikken. Zie hetgeen ik hierover opmerkte in het antwoord op vraag 1.

17.

Hier is van belang het verschil in wetsinterpretatie: de inspectie heeft de wettelijke passage dat de leden van de examencommissie belast moeten zijn met het verzorgen van het onderwijs in die opleiding(en) geïnterpreteerd als vereiste dat de leden docerende taken vervullen. Zoals reeds aangegeven naar aanleiding van vraag 6 onderschrijf ik die interpretatie niet. Dit reduceert het probleem van samenstelling van de commissie tot het probleem dat 8,1 % leden van de examencommissies niet aan de opleiding zijn verbonden. Ik kan me voorstellen dat voor een lid buiten de opleiding is gekozen vanuit het doel de kwaliteit (nog beter) te borgen, en wel in de vorm van externe deskundigen. Ook is zeer wel mogelijk dat dit percentage wordt veroorzaakt doordat bij de beantwoording van de vragenformulieren de examencommissies en examinatoren niet adequaat zijn onderscheiden. Dit is van belang omdat ook deskundigen van buiten de instelling examinator kunnen zijn. De inspectie zal in haar vervolgonderzoek hieraan aandacht besteden.

Hoe het ook zij, dat percentage betekent dat de zeer ruime meerderheid voldoet aan de wettelijke voorschriften. De Inspectie heeft aangegeven de situatie wat betreft examencommissies te analyseren. In dat verband zal ook dit aspect aan de orde komen.

18.

De wijze van examinering geschiedt –naast de wettelijke bepalingen - op grond van voorschriften en procedureregelingen zoals neergelegd in de onderwijs- en examenregeling en in de regels zoals vastgesteld door de examencommissie. Bij slapende opleidingen zal er niet worden geëxamineerd omdat er tenslotte geen examinandus is. Bij opleidingen waar wel studenten staan ingeschreven – dat wil zeggen opleidingen die niet slapend zijn, ongeacht de wijze waarop de instelling ze duidt – geschiedt examinering op grond van bovengenoemde voorschriften en regelingen.

19.

Het notuleren van vergaderen, en dossiervorming in geval van bijvoorbeeld fraude, klachten, en bezwaar en beroep is aan de instelling. De minister heeft op dit punt geen verantwoordelijkheid. Dergelijke procedures zijn interne aangelegenheden. In de gegeven voorbeelden gaat het om de relatie instelling – student. Zonder dossiervorming zal een instelling een bepaald besluit in een juridische procedure veelal niet kunnen onderbouwen wat tot gevolg kan hebben dat het college voor beroep voor de examens een besluit van de examencommissie vernietigt. Alleen al om die reden zullen instellingen aan dossiervorming aandacht besteden.

Verbetering van deze situatie is dan ook niet nodig.

20

Elf opleidingen hebben gemeld dat zij met extern gelegitimeerde examencommissies werken. Het betreft opleidingen tolk/vertalen, luchtvaart en fiscale accountancy (de SPD-opleidingen).

21

De toegevoegde waarde van deze externe legitimering is de kwaliteitsborging met het oog

op de beroepsuitoefening.

22

Het nadere onderzoek naar de opleidingen die nog wel operationeel zijn en geen examencommissie zouden hebben, is inmiddels verricht. Het blijkt dat er geen studenten zijn voor wie geen examencommissie functioneert.

23

Voor de student heeft het ontbreken van een examencommissie geen gevolgen. Zijn of haar diploma heeft 'normale' rechtsgeldigheid. Ook de bepalingen in de onderwijs- en examenregeling omtrent bijv. de geldigheidsduur van behaalde tentamens gelden onverkort.

24

De vraag naar de functies van de leden van de examencommissies wordt op dit moment nader onderzocht. Tegelijk met het verdiepend onderzoek zal hierover in het voorjaar van 2003 gerapporteerd worden.

25

De inspectie inventariseert in het kader van het verdiepend onderzoek meningen over de interpretaties en achtergronden en motieven daarbij. Zie verder het antwoord naar aanleiding van vraag 6.

26

De in de rapportage vermelde te ondernemen acties zijn in gang gezet. Voorzien is dat hierover gerapporteerd wordt tegelijk met het verdiepend onderzoek in het voorjaar van 2003.

27

Afgelopen juni is het onderzoek van de inspectie met betrekking tot de naleving van regelgeving inzake examencommissies aan de TK gezonden. De preciese taak en invulling van examencommissies verschilt van instelling tot instelling. Het onderzoek naar het beleid van instellingen, inclusief de wijze waarop de instellingen de kwaliteit van toetsing en examinering bewaken, is in volle gang. Tegelijkertijd met het verdiepend onderzoek van de inspectie zal hierover gepubliceerd worden in het voorjaar van 2003.

Zoetermeer, 6 november 2002

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

(drs. Annette D.S.M. Nijs MBA)